THE SITUATION OF THE REFUGEE MINOR – BETWEEN LAW AND REALITY

Roxana Topor
Assoc. Prof., PhD, „Spiru Haret" University

Abstract: The topic of refugee minors in Romania involves a nuanced analysis from both a legal and social perspective. Legally, these minors' rights are protected in accordance with national legislation and international standards. However, challenges exist in the effective implementation of these rights, and the social integration process can be difficult due to linguistic, cultural barriers, and stigmatization. A scientific approach entails a detailed examination of legislation, jurisprudence, and institutional practices to identify solutions and improvements in protecting and facilitating the integration of these young individuals into Romanian society.

Keywords: child, refugee, right, asylum, migration

Aspecte generale

Protecția minorilor neînsoțiți se află la confluența dintre dreptul familiei și protecția copilului, fenomenul de migrație și procedurile de azil, protecția împotriva traficului de persoane și asistență socială. Managementul cazurilor minorilor neînsoțiți este unul complex din punct de vedere al resurselor umane pe care le include și obstacolelor legate de limbă și cultură. Interesul superior al copilului reprezintă liantul între aceste domenii și principiul director în protecția minorilor neînsoțiți. Aceștia sunt, pe lângă persoane vulnerabile, în primul rând minori aflați în dificultate.[1]

Situația minorului refugiat poate fi extrem de complexă, cu provocări în interpretarea și aplicarea legilor, iar realitatea adaugă straturi suplimentare de dificultate. Adesea, este necesară o abordare sensibilă și comprehensivă pentru a asigura protecția și integrarea acestor tineri într-un nou mediu.[2]

Drepturile minorului refugiat sunt fundamentale și sunt protejate de legislația internațională, cum ar fi Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului. Aceste drepturi includ dreptul la viață, dezvoltare, educație și protecție împotriva exploatării și violenței. Procedurile de azil pot implica evaluarea circumstanțelor individuale ale minorului pentru a determina statutul său de refugiat. Cu toate acestea, implementarea acestor legi poate varia în funcție de țară și de interpretarea autorităților.

Drepturile copiilor refugiați în România

În România, drepturile minorilor refugiați sunt reglementate în principal de legislația națională și de standardele internaționale la care țara s-a angajat. Minorii refugiați beneficiază de aceleași drepturi ca și ceilalți copii, conform Convenției ONU cu privire la Drepturile

[1]https://ec.europa.eu/migrant-integration/sites/default/files/2021-07/RaportanaliticprivindsituatiacopiilorneinsotitisolicitantideazilsirefugiatiinRomania1.pdf

[2]https://ec.europa.eu/migrant-integration/sites/default/files/2021-07/RaportanaliticprivindsituatiacopiilorneinsotitisolicitantideazilsirefugiatiinRomania1.pdf

Potrivit statisticilor Agenției pentru Drepturile Fundamentale a Uniunii Europene (prescurtat FRA), din 2015 până în prezent peste 215.000 de minori neînsoțiți au cerut azil în Uniunea Europeană1. Amploarea fenomenului și vulnerabilitatea copiilor care trec granițele în căutarea unui mediu mai sigur care să le poată susținere creșterea și dezvoltarea atrag din ce în ce mai mult atenția asupra situației și dificultăților pe care acești copii le întâmpină.

Copilului. Procedurile de azil și modul în care sunt tratați minorii refugiați sunt supuse legislației naționale privind azilul și imigrația. Cu toate acestea, implementarea efectivă poate varia, iar uneori pot exista provocări în asigurarea unei protecții adecvate și a unei integrări corespunzătoare pentru acești tineri.

La nivelul României, deși numărul minorilor neînsoțiți este mult mai mic decât în alte state membre ale UE, evoluția fenomenului în ultimii cinci ani nu a fost la fel de constantă ca cea de la nivel european, înregistrându-se variații semnificative – atât creșteri, cât și descreșteri -de la un an la altul.[3]

Integrarea socială a minorilor refugiați poate fi provocatoare din cauza diferențelor culturale, lingvistice și a stigmatizării. Accesul limitat la educație și resurse poate constitui o barieră, iar adaptarea la un mediu nou poate implica dificultăți emoționale. Comunitatea și instituțiile trebuie să ofere sprijin adecvat pentru a facilita integrarea acestor tineri în societatea gazdă.

Este esențial să se abordeze barierele lingvistice prin programe de învățare a limbii, iar sistemul educațional ar trebui să ofere suport suplimentar pentru a ajuta la adaptarea într-un nou mediu școlar. Inclusivitatea și conștientizarea în comunitate sunt, de asemenea, chei pentru a preveni stigmatizarea și izolarea socială. Acordarea atenției speciale nevoilor psihologice ale minorilor refugiați poate contribui la gestionarea traumelor și la facilitarea integrării lor armonioase în societate.

Reglementarea legală

Minorii neînsoțiți[4] au un dublu status, atât cel de copii, cât și cel de persoane în nevoie de protecție internațională, cetățeni străini sau apatrizi, în domeniu se regăsesc două reglementări principale care să poată reflecta acest status complex: reglementarea privind drepturile copilului (Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului) și legislația în domeniul migrației și azilului (Legea nr. 122/2006 privind azilul în România, Legea nr.15 din 2 aprilie 1996 privind statutul şi regimul refugiatilor în România[5]).

În cazul protecției temporare în legislația română o regăsim reglementată în Legea 122/2006 privind azilul în România și în Hotărârea nr. 367/2022 privind stabilirea unor condiții de asigurare a protecției temporare, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul străinilor.

De asemenea, în domeniul migrației, este necesar să menționăm și OUG nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România și OG nr. 44/2004 privind integrarea socială a străinilor care au dobândit protecție internațională sau un drept de ședere în România, precum şi a cetăţenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spaţiului Economic European şi a cetăţenilor Confederaţiei Elveţiene. Bineînțeles, în măsura în care sunt aplicabile, trebuie menționate și prevederile cărții a II-a a Codului civil, care reglementează familia și drepturile copilului. La nivel european, cele mai importante reglementări în domeniu sunt Directiva 2013/32/UE privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale, Directiva 2013/33/UE de stabilire a standardelor pentru primirea solicitanților de protecție internațională și Regulamentul 604/2013 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid. Având în vedere complexitatea domeniului și multitudinea actelor legislative cu impact asupra acestuia, concordanța dintre acestea nu se suprapune

[3] Eurostat, Asylum applicants considered to be unaccompanied minors by citizenship, age and sex - annual data (rounded) [cod tabel - migr_asyunaa], accesat la 09.11.2020

[4] Art. 7. Legea nr.15 din 2 aprilie 1996 - În cazul străinului minor, care nu a împlinit vârsta de 14 ani, formalităţile pentru acordarea statutului de refugiat vor fi îndeplinite de către reprezentantul său legal

[5] Hotărârea nr. 1.182 din 13 noiembrie 1996, pentru aplicarea Legii nr. 15/1996 privind statutul şi regimul refugiaţilor în România

perfect, lăsând loc vidurilor legislative, normelor nearmonizate și interpretărilor multiple cu privire la situația minorilor neînsoțiți în parcursul pe care aceștia îl au de când intră pe teritoriul țării noastre, în timpul procedurii de azil și după ce se soluționează cererea de acordare a unei forme de protecție internațională.[6]

Garanţii privind minorii neînsoţiţi solicitanţi de azil conform legii nr. 122/2006

Cererea de azil a unui minor neînsoţit se analizează cu prioritate.

Oficiul Naţional pentru Refugiaţi ia măsuri pentru numirea, în cel mai scurt timp, a unui reprezentant legal care să îl asiste pe solicitantul de azil minor neînsoţit pe parcursul procedurii de azil.

Nu este necesară numirea unui reprezentant legal pentru solicitantul de azil minor neînsoţit în situaţia în care acesta urmează să împlinească vârsta majoratului în termen de 15 zile de la depunerea cererii de azil.

Oficiul Naţional pentru Refugiaţi informează reprezentantul legal şi solicitantul de azil minor neînsoţit, într-o limbă pe care acesta din urmă o cunoaşte, cu privire la posibilitatea efectuării unei expertize medicale pentru determinarea vârstei. Această informare trebuie să cuprindă, de asemenea, precizări referitoare la metodele de examinare medicală, posibilele consecinţe ale rezultatului acestei examinări şi efectele eventualului refuz de a se supune expertizei medicale.

Azilul și protecția socială a minorului refugiat

În general, azilul minorilor se referă la un centru de plasament sau o instituție specializată unde copiii care nu pot fi îngrijiți de familiile lor biologice sunt aduși pentru a primi îngrijire și sprijin. Aceste locuri ar trebui să ofere un mediu sigur și afectuos pentru dezvoltarea copiilor. Există diferite tipuri de astfel de instituții, inclusiv case de copii, centre de plasament familial sau orfelinate, în funcție de țară și legislația specifică.

Azilul minorilor este o instituție specializată care oferă îngrijire și susținere copiilor care nu pot fi îngrijiți de familiile lor biologice. Aceste instituții sunt create pentru a asigura un mediu sigur și stabil pentru copii, promovând dezvoltarea lor emoțională, fizică și educațională.

Structura și funcționarea unui azil pentru minori pot varia în funcție de legislația țării respective. În general, însă, aceste instituții sunt echipate cu facilități de locuit, săli de clasă, spații de recreere și personal specializat în îngrijirea copiilor.

Personalul din azil este format din profesioniști, inclusiv asistenți sociali, educatori, psihologi și îngrijitori, care lucrează împreună pentru a asigura nevoile fizice și emoționale ale copiilor. Se pune accent pe crearea unei atmosfere calde, unde copiii pot forma legături cu adulții și cu alți copii.

Obiectivele cheie ale azilului pentru minori includ reunificarea cu familia biologică, plasarea în familiile de plasament sau adopție, precum și pregătirea tinerilor pentru independența viitoare. Educația este un aspect esențial, iar copiii ar trebui să aibă acces la o educație de calitate pentru a-și dezvolta abilitățile și potențialul.

Este important să menționăm că termenul "azil pentru minori" poate varia în denumire și formă în diverse culturi și țări, dar esența rămâne aceeași: oferirea de îngrijire și sprijin copiilor care au nevoie de protecție suplimentară.

Protecția socială a minorilor refugiați implică asigurarea unui mediu sigur, îngrijire adecvată și acces la resursele necesare pentru dezvoltarea lor în condiții de normalitate, în ciuda circumstanțelor dificile prin care trec. Iată câteva aspecte detaliate ale protecției sociale a acestor copii:

[6] Raport analitic privind situația copiilor neînsoțiți solicitanți de azil și refugiați în România ORGANIZAȚIA SALVAȚI COPIII 2020, pag. 21

Acces la Asistență Medicală și Sănătate Mentală: Minorii refugiați trebuie să aibă acces la servicii medicale și psihologice pentru a face față traumelor și stresului asociate exilului și conflictelor.

Educație: Asigurarea accesului la educație este crucială. Școlarizarea trebuie să fie adaptată nevoilor copiilor refugiați, oferind programe de învățare a limbii locale și sprijin educațional.

Protecție Juridică: Este esențială protecția legală a drepturilor copiilor refugiați. Aceasta include recunoașterea statutului lor de refugiat, prevenirea separării de familie și protecția împotriva exploatării și violenței.

Reunificarea Familială: Facilitarea reunificării cu membrii familiilor lor este un obiectiv important. Procedurile de identificare și contact între membrii familiei trebuie să fie eficiente și sensibile la nevoile copiilor.

Adaptare Culturală și Comunitară: Minorii refugiați se confruntă cu schimbări majore în ceea ce privește cultură și comunitate. Programele care facilitează integrarea lor în societatea gazdă sunt esențiale.

Protecția împotriva Exploatării și Abuzului: Minorii refugiați sunt vulnerabili la diverse forme de exploatare și abuz. Sistemele de protecție trebuie să identifice și să preîntâmpine aceste riscuri.

Participarea Copiilor: Implicarea minorilor refugiați în deciziile care îi afectează este crucială. Ei ar trebui să aibă oportunități să-și exprime opiniile și să fie consultați în ceea ce privește mediul și serviciile lor.

Suport pentru Viitorul Profesional: Oferirea de programe de orientare și formare profesională pentru adolescenții refugiați contribuie la pregătirea lor pentru viața de adult și integrarea în piața muncii.

Asigurarea acestor aspecte necesită o abordare coordonată între organizațiile umanitare, guvernele locale și internaționale și comunitățile gazdă, având mereu în vedere binele și drepturile copiilor refugiați[7].

Protecția minorului refugiat (exemplu minorului din Ucraina)

Ordinul comun al Ministerului Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Educaţiei, Ministerului Sănătăţii şi Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației stabilește pașii care trebuie întreprinși privind înregistrarea, tranzitul, dreptul de rezidență și protecția minorilor.

Astfel, pentru fiecare minor neînsoțit, reprezentanții Poliției de Frontieră Române solicită de la adultul care călătorește împreună cu minorul, informații cu privire la tranzitul teritoriului national sau, dupa caz, cu privire la intenția de a rămâne în Romania. [8]

Dacă minorul neînsoțit este în tranzit pe teritoriul României, împreună cu un adult, altul decât părintele sau reprezentantul legal, reprezentanții Poliției de Frontierei Române solicită adultului care călătorește cu minorul să completeze un formular standard care este disponibil în limbile română, engleză, ucraineană și rusă și care include informații despre destinația finală, precum și detaliile de contact și cu privire la identitatea adultului însoțitor și a minorului.

Dacă minorul neînsoțit rămâne în România cu o rudă adultă sau cu o persoană în a cărei îngrijire s-a aflat, reprezentanții Poliției de Frontieră Române solicită completarea formularului standard. Acest formular conține informații despre adresa la care vor locui, precum și detaliile de contact și referitoare la identitatea adultului însoțitor și a minorului.

[7] Tutu Pișleag, Mihaela Postolache, G. Pișleag, Globalism și globalizare, Editura Universitară Danubius, Galați, 2013, p. 127

[8] https://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/21.04.2022_-_R%C4%82SPUNSUL_ROM%C3%82NIEI_LA_CRIZA_UMANITAR%C4%82_A_REFUGIA%C8%9AILOR.pdf

Pentru minorul neînsoțit care rămâne pe teritoriul României și nu are unde să locuiască, reprezentanții Poliției de Frontieră Române sesizează Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copiilor și Adopție, prin intermediul unui reprezentant al Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC).

Grupurile de minori din centrele de plasament din Ucraina sau din sistemul de protecție specific, din Ucraina, sunt îndrumați, de către reprezentanții Poliției de Frontieră Române, către reprezentantul DGASPC prezent la punctul de trecere a frontierei. Transportul minorilor neînsoțiți (din sistemul de protecție ucrainean) de la frontieră până la serviciul social identificat de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copiilor și Adopție, este asigurat de Inspectoratul Județean pentru Situații de Urgență.[9]

Pentru a asigura dreptul la educație al minorilor neînsoțiți care sosesc în România, inspectoratele şcolare au inițiat demersurile necesare privind înscrierea lor în grupe / clase / formațiuni de studiu din unitățile de învățământ preuniversitar. Conform procedurii, instituirea măsurii de protecţie specială va include, de asemenea, plasarea copiilor în servicii publice sau private de tip familial, cu prioritate persoanelor care vorbesc limba ucraineană sau, după caz, limba rusă. [10]

De la începutul crizei umanitare, 2.353 de copii aflați în grija serviciilor sociale din Ucraina au fost identificați în România, dintre care 258 de copii sunt în prezent, încadrați în sistemul de protecţie specială din România.[11]

Concluzia studiului evidențiază discrepanțele semnificative dintre cadrul legal existent privind protecția minorilor refugiați și realitatea în care acești copii trăiesc. Deși legile oferă un cadru solid pentru asigurarea drepturilor acestor minori, implementarea lor întâmpină numeroase provocări.

Desigur, există norme juridice concepute pentru a proteja minorii refugiați, dar implementarea acestora se confruntă adesea cu obstacole practice și lipsuri de resurse.

Studiul evidențiază că minorii refugiați sunt în continuare expuși riscului de exploatare și abuz, chiar și în contextul unor norme legale clare care ar trebui să-i protejeze.

Chiar dacă legislația promovează dreptul la educație, accesul efectiv al minorilor refugiați la sistemele educaționale rămâne limitat din cauza barierei lingvistice, discriminării și lipsei de infrastructură.

Procesele de reunificare familială întâmpină adesea întârzieri și dificultăți, afectând stabilitatea și bunăstarea emoțională a copiilor refugiați.

Situația arată că, în ciuda recunoașterii importanței sănătății mentale, accesul la servicii adecvate este adesea limitat, ceea ce agravează traumele suferite de acești copii.

Concluzia subliniază imperativul unei abordări comprehensive și coordonate între autorități, organizații neguvernamentale și comunități pentru a transforma normele legale în realitate tangibilă pentru fiecare minor refugiat. Este necesară o atenție deosebită la aspecte precum educația, sănătatea mentală și protecția împotriva exploatării, astfel încât drepturile fundamentale ale acestor copii să nu rămână doar în planul legal, ci să devină o realitate concretă în viața lor de zi cu zi.

BIBLIOGRAPHY

[9]https://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/21.04.2022_R%C4%82SPUNSUL_ROM%C3%82NIEI_LA_CRIZA_UMANITAR%C4%82_A_REFUGIA%C8%9AILOR.pdf

[10] Nicolau Ingrid Ileana, *Thoughts on the crisis of refugees in Ukraine,* Identities in the spotlight.Dialogue in a global world, pp89-64, Arhipelag XXI Press, Targu Mures,2023;

[11]https://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/21.04.2022_-_R%C4%82SPUNSUL_ROM%C3%82NIEI_LA_CRIZA_UMANITAR%C4%82_A_REFUGIA%C8%9AILOR.pdf

- Nicolau Ingrid Ileana, *Thoughts on the crisis of refugees in Ukraine,* Identities in the spotlight.Dialogue in a global world, Arhipelag XXI Press, Targu Mures,2023;
- Pișleag Țuțu, Postolache Mihaela, Pișleag G. *Globalism și globalizare*, Editura Universitară Danubius, Galați, 2013;
- https://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/21.04.2022_-_R%C4%82SPUNSUL_ROM%C3%82NIEI_LA_CRIZA_UMANITAR%C4%82_A_REFUGIA%C8%9AILOR.pdf
- https://ec.europa.eu/migrant-integration/sites/default/files/2021-07/RaportanaliticprivindsituatiacopiilorneinsotitisolicitantideazilsirefugiatiinRomania1.pdf
- https://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/21.04.2022_-_R%C4%82SPUNSUL_ROM%C3%82NIEI_LA_CRIZA_UMANITAR%C4%82_A_REFUGIA%C8%9AILOR.pdf